

גבולות היחידה: בראשית פרק ל"ז פסוקים ה'-י"א.

נושא היחידה: חלומות יוסף. אחיו מוסיפים לשנוא אותו.

מספר שיעורים: 1

כתבה: אביגיל באס

כללי: שני חלומות יוסף. בחלומות, ה' רומז ליוסף על מה שיקרה בעתיד. יוסף מספר לאחיו את החלום הראשון (כל האחים מאלמים אלומות בשדה, אלומתו של יוסף עומדת, וכל האלומות סביבה משתחוות לה), והאחים מפרשים זאת כהתנשאות-גאווה, ושונאים אותו על כך. יוסף מספר לאביו ולאחיו את החלום השני (השמש, הירח ואחד עשר כוכבים משתחוים ליוסף), ואביו גוער בו על כך, כדי לא להרבות את שנאת האחים עליו, אך שומר בלבו את הדבר.

פתיחה:

המורה ישאל את התלמידים אם הם חלמו פעם חלום בלילה, והילדים ישתפו אותו בתשובותיהם.

אחר כך המורה יסביר שיש כל מיני סוגים של חלומות- יש כאלה שבאים מלמעלה - מנבואה מה', ויש כאלה שבאים בגלל דברים שחשבנו עליהם כל היום. מקור החלום הוא באירועים, תחושות, רצונות, תשוקות ודאגות שאדם חש בהקיץ- במודעות/תודעה. אנשים מנסים להבין את פשר חלומותיהם. לדוגמה, אם כל היום אחשוב ואדמיין את המכונית על שלט שאני רוצה שיקנו לי, יש סיכוי גבוה שבלילה אני אחלום עליה...

לימוד הפסוקים:

פסוק ה' - "וַיִּחְלֹם" ו' ההיפוך- חלם. "וַיִּגְדֹּל" ו' ההיפוך- הגיד- סיפר. יוסף חולם חלום ומספר את תוכנו לאחיו, ודבר זה מגביר את שנאתם כלפיו, בגלל תוכן החלום שיפורט לנו בפסוקים הבאים. האברבנאל (בפסוק א') אומר שיוסף סיפר את החלום לאחיו בתמימות- מתוך אהבתו אליהם: **"שהגיד שחלם חלום והיה רוצה שיפתרוהו לו, וזה כמנהג האוהבים שיספרו חלומותיהם לאוהביהם"**.

יוסף קיווה שאחיו יעזרו לו לפתור את חלומו, ולכן הוא סיפר להם אותו.

פסוק ו'- יוסף מספר לאחיו את חלומו.

פסוק ז'- תוכן החלום הראשון: כל האחים מאלמים אלומות בשדה, אלומתו של יוסף עומדת, וכל האלומות סביבה משתחוות לה. יוסף מספר לאחיו את החלום- ייתכן שהוא מבין שהוא יהיה אחראי לפרנסתם של האחים.

ביאורי מילים: מַאֲלָמִים אֲלָמִים- קוֹשְׁרִים אֲגָדוֹת, תְּבִילוֹת שֶׁל שְׂבָלִים.

בְּתוֹךְ- בְּאֶמְצַע - באמצע השדה

קָמָה - הַתְרוֹמָמָה, נְזֻקָה

נְצָבָה - עֲמֵדָה אֵיתָנָה

(אפשר להזכיר שימושים קודמים בשורש נ.צ.ב.: אשת לוט שהפכה לנציב מלח, המלאכים שבאו לאברהם: "שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נִצְבִים עָלָיו". אפשר להזכיר שזו "משפחת מילים" דומה, מיומנות בה ניעזר כשנרצה לבאר מילים קשות.)

פְּצִילֹת הַמַּחֲשָׂה: אפשר להדגים עם הילדים מהי עמידה זקופה- לבקש מכל הילדים לעמוד בצורה זקופה כמו האלומות.

תְּסַבִּינָה - מלשון **מסביב**- הַסְתַּדְרוּ מְסָבִיב בְּמַעְגָל- המורה יסביר שאנו נעזרים במילים שאנו כבר מכירים, ידע קודם, כדי לפרש מילים קשות. שאר האלומות הקיפו את האלומה של יוסף.

פְּצִילֹת הַמַּחֲשָׂה: המורה יצייר את החלום על הלוח במהלך סיפור תוכן החלום. אפשר גם להציג את החלום בכיתה- להעמיד ילדים במעגל בתור אלומות, והם ישתחוו לאחד הילדים שיעמוד באמצע.

פְּסוּק ח' - שאלה לתלמידים: למה אחיו של יוסף שונאים אותו עוד יותר?

האחים מפרשים את חלום יוסף כחלום שבא מתוך הרהורי הלב של יוסף - אם הוא חולם בלילה שהוא ימלוך עלינו, כנראה שזה מה שהוא רוצה לעשות.

ה' הַאֵלֹהִים: "הַמֶּלֶךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ" - **האם** תשלוט עלינו?

"עַל־חַלְמֹתָיו וְעַל־דְּבָרָיו" - רש"י: "עַל דְּבָרָתְךָ רָעָה שֶׁהָיָה מֵבִיא לְאַבְרָהָם", ורד"ק אומר: וגם שהיה מתגאה עליהם.

לדבר על **משל ונמשל** - יוסף מספר על חלום שעוסק בתבואה, אך האחים מבינים שזהו משל, והנמשל הוא היחס ביניהם ליוסף.

אפשר להציג בטבלה על הלוח מה המשל ומה הנמשל ולהגדיר כל מקבילה:

נמשל	משל	
יוסף האחים משתחווים ליוסף	אלומה באמצע אלומות משתחוות	חלום ראשון:
11 אחי יוסף יעקב רחל	11 כוכבים השמש הירח	חלום שני:

פְּסוּק ט' - יוסף חולם חלום נוסף. תוכן החלום השני: השמש, הירח ואחד עשר כוכבים משתחווים ליוסף.

פְּצִילֹת הַמַּחֲשָׂה: המורה יצייר את החלום על הלוח במהלך סיפור תוכן החלום.

פְּסוּק י' - יוסף מספר לאביו ולאחיו את תוכן החלום השני.

אביו גוער בו, כדי לא להרבות את שנאת האחים. הוא אומר לו: האם נראה לך שייך שאביך ואמך ואחיך ישתחוו לך?

באורי מילים:

"ויגער" - גער בו - הוכיח אותנו

ה' האלה: "הבוא נבוא" - האם נבוא?

יעקב מוכיח את יוסף על דבריו- האם אתה חושב שאחיד והוריד יבואו להשתחוות לך? אמך רחל כבר נפטרה, והיא אינה יכולה להשתחוות לך-לכן בטל חלק מהחלום, וכך בטל כולו! רש"י: "הבוא נבוא"- וְהָלֵא אִמְךָ כְּבָר מֵתָה... כָּשֶׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר בְּאִמְךָ כֶּךָ הַשָּׂאָר הוּא בְּטָל". פסוק י"א- האחים מקנאים עוד יותר ביוסף, ויעקב, אביו של יוסף, שומר בלבו את הדבר- זוכר ומבין שזה יתגשם בעתיד. יעקב הבין שחלומותיו של יוסף הם אמת, ולכן שמרם בלבו וציפה לראות מתי יתגשמו.

רש"י: "ממתין ומצפה מתי יבוא" - קָנָה וְצָפָה מֵתִי יִתְגַּשְּׁמוּ הַחֲלוֹמוֹת.

רד"ק: "אע"פ שגער בו, חשש לחלום ושמרו בלבו".

שאלה לתלמידים: מדוע גער יעקב ביוסף וביטל את החלומות, אם האמין שאכן יתקיימו?

תשובה: יעקב רצה שישררו אהבה ואחוה בין יוסף ובין האחים, ולכן גער ביוסף, אף שידע

שחלומותיו אמת. כפי שרש"י כתב בפסוק י': "ויגער בו" - לְפִי שֶׁהָיָה מְטִיל שְׂנְאָה עָלָיו... וְיַעֲקֹב

נִתְפָּוֶן לְהוֹצִיא הַדָּבָר מִלֵּב בְּנָיו שֶׁלֹּא יִקְנִיאוּהוּ..."

הצעות להמחשה:

חלומות יוסף

- ⇐ דף עבודה עם מקום לציור שני החלומות. יש להדריך את התלמידים לתת ביטוי לכמה שיותר פרטים מהכתוב: אחרי הציור, ניתן להזמין ילדים להציג את ציוריהם בפני הכיתה, ויחד לוודא שכללו את כל הפרטים ושלא צריך להוסיף משהו. יש לעשות זאת בצורה מכבדת ולא ביקורתית.

- ⇐ הכנת יצירה של המחשת שני החלומות- אפשר במחברת או על בריסטול נפרד, או בגדול כקישוט ללוח תורה.

- ⇐ הבאת שיבולים אמתיות, ומתן אפשרות לתלמידים ליצור בעצמם המחשה של החלום.

- ⇐ חלוקה של מדבקות כוכבים לתלמידים - מדבקות שהם ידביקו כחלק מהחלום השני.

- ⇐ חלוקת הכיתה לשתי קבוצות, כשכל קבוצה אחראית על יצירה של המחשת אחד החלומות.

- ⇐ מתן הוראה לתלמידים לצייר ולשתף / לכתוב חיבור על חלום שהם חלמו בעצמם.

מובאות מהאינטרנט :

להראות תמונות של אלומות : (מאת masaki ikeda - נוצר על ידי מעלה היצירה, נחלת הכלל,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4956607>

ממאגר התמונות של הרב דן בארי ו"אורות עציון".

ממאגר התמונות של הרב דן בארי ו"אורות עציון".

ציור של אלומות משתחוות :

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Heywood_Hardy_-_Corn_Stooks_by_Bray_Church_-_Google_Art_Project.jpg

מסרים והפנמה:

- יש משמעות לחלומות. לעתים ה' מגלה את העתיד בחלום, ויש בחלום מעין נבואה.
- **2 צדדים למטבע.** בפסוקים שלנו יוסף חלם חלום, והאחים פירשו אותו לכיוון אחד, ואילו יוסף ראה את הדברים לכיוון השני. בעצם, כל מהלך הוויכוח והקנאה בין האחים ליוסף, נבעו מראייה שונה של המציאות ומפירוש שונה שלה. נלמד מכאן שלכל מטבע יש שני צדדים, וחשוב לשים לב לא רק לצד שלי, אלא גם לצד השני של זולתי. ואולי מה שהיה חסר כאן, זה דיבור מלא וברור בין יוסף לאחים - לנסות להבין אחד את השני

- קישור הדיון בנושא החלומות לחיי התלמידים: **להפנות שאלה לתלמידים:**

← האם לדעתכם כדאי לשתף אחרים בחלום שאתם חלמתם?
צריך להבדיל: אם החלום מפחיד- כדאי לספר אותו למבוגר ולקבל תמיכה,
ואילו אם זה חלום שעלול לעורר קנאה- אולי לא כדאי לספר לאנשים שעלולים לקנא.

סיכום:

בסיכום היחידה, ניתן לערוך השוואה בין שני החלומות, מבחינת הנמשל של המשתתפים בו:
בחלום הראשון- רק האחים משתחוים ליוסף.
ובחלום השני- גם אביו ואמו.

כסיכום, ניתן לקרוא את **יחידת הפסוקים ב"משחק תפקידים"**:
לחלק את הכיתה ל: יעקב/יוסף/האחים, וכל קבוצה קוראת את החלקים שלה מתוך הפסוקים- זה מעודד מעקב בחומש והבחנה בין הדוברים השונים בפסוקים.

שאלות ליצירת עניין להמשך הלימוד:

1. כרגע האחים מקנאים ביוסף ושונאים אותו. למה, לדעתכם, יכולות להוביל קנאה ושנאה אלו?

2. יעקב "שומר את הדבר". האם, לדעתכם, חלומות אלו באמת יתגשמו בפועל?

את התשובות לשאלות אלו נגלה בהמשך הפרקים בעז"ה!